

Извънредно ценен от библиографско гледище, а и със своя информативно-оценъчен характер е и последният раздел на списанието „Ривиста ди култура“. Приложените в края на свитъците четири рецензии (три на Енрико Дамиани и една на Александър Балабанов) са по същество кратки аналитични прегледи, литературни и художествени мнения за по-крупните българистични издания у нас и в чужбина през периода 1913—1924 г.

Най-напред Енрико Дамиани разглежда „Антология на българската поезия“ от А. М. Фьодоров (включваща поети от Петко Р. Славейков до Димчо Дебелянов, с предговор на Стилиян Чилингиров), публикувана на руски език в София от Министерството на народното просвещение. Вторият антологичен сборник от творби на български поети, писатели и есеисти „Дас Розенланд“ („Земя на розите“ — Хамбург, 1918—1919 г.) е представен от Александър Балабанов. Проф. Балабанов говори не само за преводача и съставителя — известния немски писател хуморист Рода Рода, — а въобще за мястото на българската литература и култура в немскоговорящия свят през периода от последното десетилетие на XIX в. до края на Първата световна война. „Български народни песни“ в подбор и превод на Доменико Чамполи (изд. „Ланчано Дж. Караба“, 1913 г.) е другият преводен сборник, на който Енрико Дамиани спира вниманието си в разглежданите свитъци. А отзивът, с който той фактически „дописва“ последните две страници от априлския дял през 1925 г. на „Ривиста ди култура“, е посветен на поетичната книга „Химни“ от големия полски лирик Ян Каспрович, в превод на Дора Габе (С., 1924).

В заключителните редове на списанието проф. Дамиани съобщава и за едно благодарствено писмо от биографа на Каспрович, Зигмунт Вашилевски, до българската преводачка, което писмо тя уместно поставя за предговор на своята книга.

И така, пред нас е един ценен документ за българското литературно присъствие на Запад през първата четвърт на XX в.

ПОЕТИЧНАТА ЛЕКСИКА НА ХРИСТО БОТЕВ

ОРИН ФРИНК (САЩ)¹

В последните години персоналният компютър стана нещо обикновено и достъпно и операциите с лексиката — броенето на думите и подреждането им по различни принципи — вече не са проблем. Литературоведът е избавен от този монотонен труд и може да насочи усилията си главно към интерпретацията на художествения текст. В работата си върху поетичната лексика на Христо Ботев използвах един английски превод на стихотворенията му². Тук ще споделя някои начални резултати с уговорката, че при работа с превод те са неизбежно приблизителни. Това, което предлагам, е по-скоро един възможен подход, а не толкова окончателен резултат. Затова тук спестявам таблиците с обработената лексика и поднасям някои общи впечатления от Ботевата поезия, подкрепени с данни от компютърната обработка.

Използувах персонална ЦЕИМ (цифрова електронноизчислителна машина) Osborne (64 K), която работи с операционна система CP/M. Служех си със следните универсални програми: програма редактор (SPITE Software); програма Spell (Knowledge Engineering, Inc.) за описание на думите; програма WordStar (MicroPro International Corporation) за обработка на думите.

Програмата WordStar се състои от три подпрограми: 1/WordCount, преброяваща думите във всеки файл (списък от знаци); 2/WordFreq, изчисляваща честотата на думите във файла; 3/ASCII/WC, транслатор.

¹ Професор по съвременен руски език в щатския университет в Айова; роден през 1932 г.; защитил докторат в Харвард.

² Georgi Gligorov (ed.), Hristo Botev. Poems. Translated from the Bulgarian by Kevin Ireland and Edited by Theodora Atanassova. Sofia Press, Sofia, 1974, pp. 85.

огромна: небето горе и полето долу са твърде далеч от умиращия юнак; безсмъртното след смъртта възвисява сурово и трагично, но не утешава и раната все кърви. Но ето един интересен стих, в който огромното родно пространство и безплътните приказни видения се превръщат в нещо съизмеримо с човека и неговата човешка горест: „Каж ми, сестро, де е Караджата?“ Между родината и народа в техните гигантски измерения и юнака с неговата трагична, но и човешка болка се появява не самодивата, а сестрата, близкият родственик. Показателно е, че единствените думи, проронени от юнака, са именно към друг конкретен човек. За вселената творбата запазва проклетия, но проклетия неясни, неизречени, абстрактни, както е абстрактна и самата тази вселена. Величествени, но и неопределени са песните на певците, славеци героя. Творбата обаче отива в развизването на този модел още по-нататък. Тя не само превръща фантазното и далечно-абстрактното в нещо зримо, конкретно, родно, закодирано в кръвта на семейството. В стихотворението близкият другар, загиналият може би по същия начин Караджа се превръща в нещо нерално, в дух. Юнакът пита самодивата къде е „Караджата“, но самодивите търсят „духът на Караджата“. На мястото на брата и съратника в борбата се появява нежната сестра, утешителката в страданието. Борбата е не само трагично сурова и величава, ала и по човешки горестна и болезнена. Важно е мястото на тези стихове в края на стихотворението. В центъра му се решава главният проблем — проблемът за живота и смъртта, сплетени в неразкъсваем възел. Но там сякаш липсва именно човешката мяра на смъртта и безсмъртието. Тази мяра до голяма степен се дава в анализираният стихове. Живот, смърт, безсмъртие не са само тържествени слова — те се съизмерват не само с народа, нацията, съдбата на родината и нейното бъдеще. Те се осмислят и посредством рода, семейството, конкретния човек. Борбата, геройството, смъртта и безсмъртието са не единствено величави, вписани със сияйни букви в паметта на историята. Около тези свети понятия грейт не само пламъците на вечността — около тях трепти и кроткият ореол на сегашно-конкретното, земното, обикновено човешкото. Сред най-близките хора смъртта не е ужасяваща, животът не е абстрактна цел, безсмъртието не е изключение.

Тези интерпретации, провокирани от компютърните данни, колкото и да са бегли, показват, че съюзът между техниката и човешката чувствителност е от полза за чувствителността.

Преведе от английски: Никита Нанков